

Uvod u temu Turizam i zdravlje (The Introduction to the topic of Tourism and Health)

Mladen Smoljanović

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije

Pored ljudske prirodne znatiželje za upoznavanjem drugih krajeva svijeta, zdravstveni razlozi ističu se u sam vrh razloga prakticiranja turizma. Lječilišni uvjeti pojedinih područja bili su razlogom putovanja i boravka u tim područjima koliko je bilo neophodno i koliko se dugo moglo boraviti.

Nama u Hrvatskoj poznat je primjer rimskog cara Dioklecijana. Povijest piše da je upravljao Rimskim carstvom na vrhuncu njegove moći. Mogao je birati diljem tadašnjeg svog carstva gdje će izgraditi dom za neizbježnu starost. On je izabrao tada malo ribarsko mjesto pored velebne Salone ispod brda Marjan. Kažu zbog sumpornih voda i peloidnog blata, lijeka za reumatične tegobe. Pod izlikom da gradi vojni tabor on je sebi izgradio velebnu palaču u koju je doveo deset kilometara dugim aqueductom besprijeckornu čistu vodu sa izvora Jadra. Za tu svrhu nije mu bilo teško sagraditi dva mosta i kilometar i pol dug tunnel sa slobodnim padom za dostatan dotok vode u palaču.

Pored carskih odaja palačom je dominirao cryptoporticus – natkrito, skriveno, zaštićeno šetalište, prostor sa južne strane palače prema moru, zaklonjen od hladnih sjevernih vjetrova gdje je svakodnevno mogao nesmetano šetati. Palača je imala i besprijeckornu kanalizacijsku mrežu (slika kamene rozete – prva šahta u povijesti). Kažu da je volio baviti se povrtlarstvom, te da su u Dujmovači – polju između Salone i Palače uspijevale brojne povrtlarske kulture koje je sam car iz Male Azije donio u Split. Prepričava se anegdota kada su već «umirovljenog» cara glasnici Senata pozvali da se ponovno vrati na čelo carstva koje je počelo ronuti, on im je odgovorio: «Recite onima u Senatu kada bi oni znali kako lijepo raste moj kupus, nikada me ne bi zvali ponovno biti carem!» Nikada više nije bio car. Umro je u pristojnoj starosti za to vrijeme – 78 godina, kažu zdvojan, u samoći. Nije doživio unuka jer su mu u Solunu ubijene supruga Prisca i kći Valerija kao kršćanke na jednom hodočašću od strane Rimljana.

Ovom kratkom prisposodobom na cara Dioklecijana starom preko 1 700 godina nalazimo sve osnovne odrednice današnjih turističkih zbivanja na početku trećeg milenija.

Kao mlad i zdrav vojnik Car se naputovao svijetom. Recimo da su to sve bili «poslovni» razlozi, ali poznato je da je bio i lovac – na Braču lovio je jelene i divlje svinje kao mladi centaurion (hr. satnik). Prošao je dosta toga u turističkim i «avanturističkim» ekspedicijama.

Za starost bira mirno mjesto, klimatski povoljno – umjerena mediteranska klima blagih zima i podnošljivog ljeta – gdje može dosta vremena boraviti na otvorenom prostoru – kretati se u šetnji ili se lagano rekreirati uz povrtlarstvo. Bitna je prehrana. Hrana gdje prevladava riba, maslinovo ulje, svježe povrće i voće tijekom čitave godine. Naravno, uz dobra vina. To je htio priuštiti i svojim potomcima. Zna li suvremena gerontologija išta bolje?

Danas to nazivamo mediteranskim stilom života i mediteranskom prehranom što je posebno «in» i puno i svugdje se o tome govori, a zaboravlja se ono bitno što je naš slavni Car znao. Sve je to vrijedno, ali ako nema dovoljno fizičke aktivnosti sukladne dobi, onda ni to nije od posebne koristi. Osnovna tajna mediteranske zdrave dugovječnosti je u tome da mediteranske zdrave hrane nikada nije bilo dovoljno, a za doći do nje trebalo se dosta kretati, tj. upražnjavati redovitu tjelesnu aktivnost koja danas zahvaljujući tehnologijskim dostignućima izostaje, te se broj pretilih osoba na Mediteranu ne razlikuje bitno od drugih krajeva.

Opet, tu mu je bila blizina jednog megalopolisa – Salona (60 – 80 tisuća stanovnika) gdje ima sve druge potrebne sadržaje (arenu, amfiteatar i dr.), a ni Rim nije baš daleko. Zatreba li putovati zbog nečeg važnog – dobar vjetar i dobri konji, moglo se i za dva dana stići u Rim, a i važne vijesti iz Rima mogu brzo doći do njega.

Sve to potrebno je današnjem suvremenom poslovnom čovjeku, pa kada je i na odmoru. Razumljivo, primjenjujući današnja prometna i komunikacijska sredstva koja su mu neophodna, ali sve je to potrebno i u svrhu pružanja što kvalitetnije zdravstvene skrbi.

Akveduktom je Dioklecijan osigurao dostatne količine besprijeckorno ispravne vode za higijenu i kupelji zajedno sa sumpornim vodama – kaldariji, frigidariji; kanalizaciju. Crijevnih zaraznih bolesti u palači nije smjelo biti! Opća komunalna higijena i osobna higijena mogli su biti besprijeckorni. Dostojno najmoćnijeg cara i njegovih gostiju.

Ta pravila vrijede i danas: Kako urediš sebi, tako će ti i drugi rado doći.

Da, dolazim zbog zdravlja, putujem zbog zdravlja, ali želim ostati zdrav. Želim se odmoriti i zabaviti, ali ako se nešto dogodi neka je blizu bolnica gdje imam kvalitetnu zdravstvenu skrb.

Ako pak nije tu jednako kao kod moje kuće onda moram imati mogućnost brzog povratka – repatrijacije. Uz to moja sigurnost, opća (kriptoportikus) i zdravstvena (ispravna voda, zdrava hrana, nema bolesti iz okoliša – žarišnih zoonoza, nema malarije i sličnih egzotičnih bolesti i rizika) što mi moj domaćin garantira, neupitni su, pa nema razloga tamo ne putovati.

Dioklecijan je u sve to uložio maksimalna sredstva. Ništa nije bilo slučajno i nepromišljeno.

Nepromišljeno je bilo putovanje njegovih najbližih zbog kojeg su nažalost platile životom. Hodočašće, turističko putovanje iz religijskih razloga, danas jako često, mora biti maksimalno sigurno.

Svaka država koja računa na visok prihod od turizma mora biti spremna uložiti maksimalno i u zdravstvenu sigurnost svojih gostiju. Hrvatska je postigla reputaciju kao turističko odredište visoke zdravstvene sigurnosti i prepoznatljiva je u ovom dijelu svijeta. Deset milijuna gostiju prošle turističke sezone – broj govori sam za sebe.

Hrvatska u strategiji razvoja svog turizma mora ići na podizanje kvalitete turističke ponude više nego na povećanje broja turista. Kvalitetna turistička ponuda je i zdravstvena sigurnost turista u smislu zaštite od obolijevanja – preventivna zaštita, a i dobro organizirana mreža zdravstvenih sadržaja za što više dostupnu kvalitetnu zdravstvenu skrb u što kraćem roku – kurativna zdravstvena zaštita.

Dostigli smo jednu razinu koju treba još unaprijediti sukladno suvremenim zahtjevima. U tome su sudjelovale brojne generacije ne samo zdravstvenih djelatnika, već čitav niz gospodarstvenika koji su znali u što je korisno ulagati.

Osim na malim otocima pretežito Zadarskog i Šibenskog arhipelaga, nemamo stalno naseljenog mjesta koje je dulje od pola sata udaljeno od ambulante stalnog liječničkog tima. Dostatnost i dostupnost stomatološke skrbi i ljekarni je nešto slabija.

No moramo znati da današnji turoperatori svojim klijentima koji su u najvećem broju ljudi treće životne dobi u svojoj ponudi sve više ugovorno moraju ponuditi neposrednu blizinu specijalističke kardiološke i kirurške skrbi sa zračnom lukom na udaljenost od pola sata. Što to znači?

Na većim otocima od ambulanti domova zdravlja za hitnu opću medicinsku pomoć treba uspostaviti specijalističke ustanove – bolnice s internistom i kirurgom koji su sposobni pružiti neodgodivu hitnu specijalističku medicinsku skrb koja se suvremenom digitalnom tehnologijom, telemedicinski, može konzultirati sa bilo kojim središtem svijeta. Uz to opet je neophodna zračna luka za hitnu repatrijaciju zrakoplovom. To su uvjeti za kvalitetnog gosta treće životne dobi. Nije li to potrebno i domicilnom stanovništvu?

Ne zaboravimo, imamo sve više gostiju koji govore: "I'm going where is Hospital, I'm not going where is Ambulance!"

Država je dužna osigurati infrastrukturu za maksimalnu zdravstvenu sigurnost naših turista – prostore, opremu, komunikacije. Turističko gospodarstvo mora financirati stručne kadrove u zdravstvu na turističkim područjima. Tek tako može se osigurati kvalitetna stalnost i dostatnost zdravstvene skrbi suvremenih zahtjeva.

Po pitanju preventivne medicinske zaštite najbolja ilustracija kvalitete su nam postojeći timovi higijensko-epidemiološke službe sa svojim laboratorijima na Makarskom primorju, otoku Korčuli, donekle na Hvaru, Braču, Krku, Lošinju i Rabu, sa liječnicima specijalistima. Sjeća li se tko kada smo imali turističke epidemijske pojavnosti na tim otocima? Troškovi tih timova zanemarivi su u odnosu na njihovu korist.

Nema medicinske discipline, niti nezdravstvene struke koja nije od značenja za poboljšanja zdravstvene zaštite. Zato u svijetu, pa i kod nas, više ili manje razvijeni, postoje brojne udruge za zdravstvenu zaštitu turista i putnika.

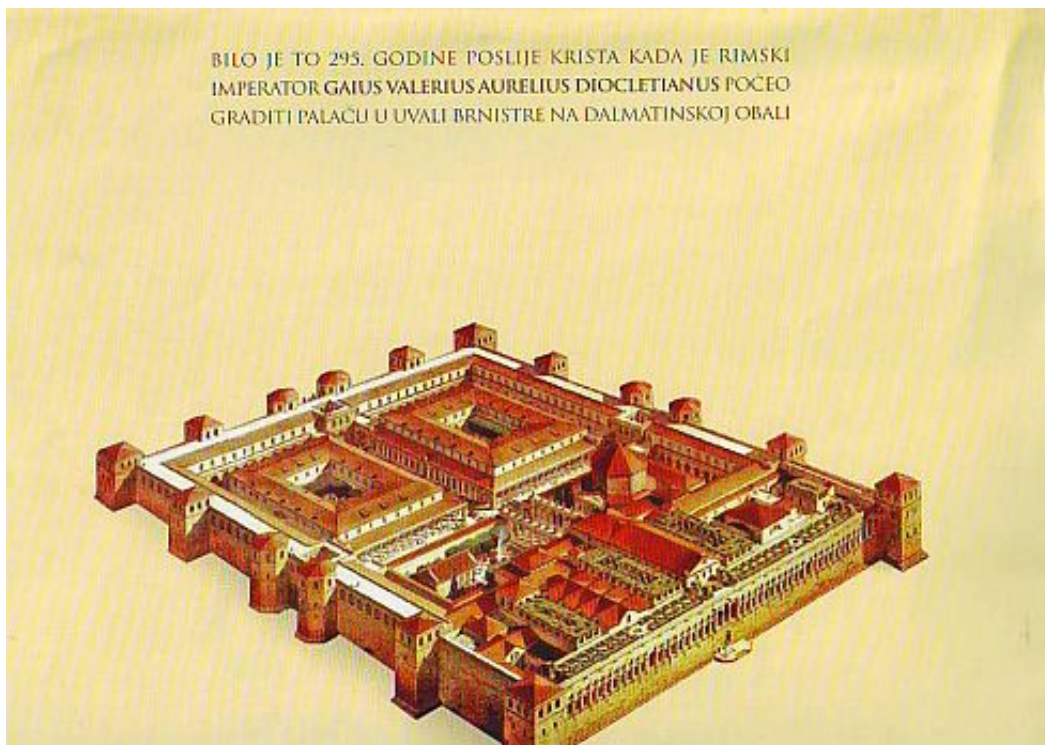
Rad mnogih društava kod nas zamro je posljednjih petnaestak godina. Razumljivo da je na to imao negativnog utjecaja rat i poraće na našem prostoru, ali sada je vrijeme i neophodnost oživjeti njihov rad kako je to u svim demokratski razvijenim zemljama.

U toj zadaći zdravstveni djelatnici iz javnog zdravstva su najpozvaniji to pokrenuti.

Zamolbu Ravnateljice Zavoda za javno zdravstvo iz Dubrovnika, dr. Matije Čalo-Mratović stoga sam prihvatio i na ovaj način preko Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo pridružujem se nastojanjima isto pokrenuti.

Slika 1. Car Dioklecijan

Slika 2. Dioklecijanova Palača

Slika 3. Cryptoporticus-natkrito zaštićeno šetalište

Slika 4. Kamena rozeta na šahti kanalizacijske mreže

Literatura:

1. Vodopija, I., Serdarević, S., Mavrović, I., Codex-sanitarne mjere za turistička područja, Zagreb, 1971.
2. Medicinski problemi u turizmu, Zbornik uvodnih referata i sažetaka, Crikvenica, 1988.
3. Capar, M., Murr, G., Popić, G. i sur., Priručnik turističke medicine, Pula 1993.
4. Zavod za zaštitu zdravlja Split, Suvremeni pogledi o zdravstvenoj sanitaciji u Republici

- Hrvatskoj, Malinska-Krk, Zbornik, 1993.
5. Hebrang, A. i sur., Poboľšanje zdravstvene zaštite na hrvatskim otocima, Zagreb, 1997.
 6. Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, Poboľšanje zdravstvene zaštite na hrvatskim otocima, Mali Lošinj, 1998.
 7. Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, Poboľšanje zdravstvene zaštite na hrvatskim otocima, Rab, 1999.
 8. Serdarević, S., Utjecaj turizma na higijensko-sanitarne prilike priobalnog područja, doktorska dizertacija, Zagreb, 1979.
 9. Smoljanović, M., Turizam, u Puvačić, Z., Epidemiologija, udžbenik, Sarajevo, 2007. u tisku.
 10. Pasini, W., Turist Health, Rimini, 1989.
 11. Pasini, W., Turist Health: A new branch of public health, vol. II, Rimini, 1988.
 12. Pasini, W., Promotion and Protection of Health ni Tourists, Rimini, 1988.
 13. Šušnjar, B., Rimski imperator Dioklecijan, monografija, Narodno sveučilište Split, 1995.

Kontakt osoba:

Dr.sc. Mladen Smoljanović, dr.med. spec. epidemiolog
Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije
Vukovarska 46, Split
Telefon: 021 531-465
Mail: mladen.smoljanovic@gmail.com; mladen.smoljanovic@st.t-com.hr